

**ВІДГУК**  
**офіційного опонента**  
**кандидата юридичних наук, доцента Омельчук Любові Василівни**  
**на дисертацію Семенюк Оксани Анатоліївни**  
**«Використання спеціальних знань під час розслідування**  
**привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом**  
**зловживання службовим становищем»,**  
**підготовленої на здобуття ступеня доктора філософії**  
**з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

**Ступінь актуальності обраної теми.** Ступінь актуальності обраної теми «Використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» залишається високим, особливо в сучасному контексті боротьби з корупційними явищами та зловживанням владою, що є актуальним викликом для України в умовах протистояння російській агресії та захисту суверенітету. При цьому розуміння сутності, особливостей та напрямів ефективного використання спеціальних знань у процесі розслідування кримінальних діянь, пов'язаних із привласненням, розтратою або заволодінням майном шляхом зловживання службовим становищем, є ключовими для забезпечення справедливого притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб та забезпечення відшкодування потерпілим завданої шкоди. Тому обране дисертанткою наукове завдання, вирішуване на основі комплексного та критичного аналізу національного законодавства, судової практики, методів та технологій, використовуваних у розслідуванні таких злочинів, дозволить удосконалити методику розслідування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем та підвищити ефективність правоохоронної діяльності щодо їх попередження, виявлення та розслідування.

Як слушно зауважує дисертантка, аналіз статистичних даних Офісу Генерального прокурора дають підстави стверджувати, що в державі зберігається тенденція до низької якості розслідування службових

розкрадань. У таких умовах, погоджуємося із авторкою, що з огляду на потужний рівень протидії розслідуванню службових розкрадань, вчинених посадовцями, важливого значення набуває своєчасне виявлення злочинної події, кваліфіковані її документування та реалізація оперативних матеріалів, швидке й об'єктивне розслідування. Для забезпечення доказування винуватості запідозрених осіб слугує надійний процесуальний інструментарій – використання в розслідуванні спеціальних знань обізнаних осіб, серед яких чільне місце посідають залучення спеціалістів і судових експертів.

Проте потребують глибшого вивчення та формування криміналістичних рекомендацій щодо таких аспектів використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, як види відповідних спеціальних знань, участь ревізорів й аудиторів у документуванні службових розкрадань, залучення спеціалістів до проведення окремих слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях цієї категорії, а також визначення типових судових експертиз, їх можливостей та особливостей підготовки до проведення цих досліджень у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України.

Варто зазначити, що неврегульованість цих питань в системі методики виявлення та розслідування кримінально протиправної діяльності вказаної групи діянь є однією з основних передумов обраної теми дисертаційного дослідження та поставлених в його межах завдань, актуальність яких не викликає заперечень або ж сумнівів.

Актуальність роботи підкреслюється окремо тим, що обрана тема дослідження ґрунтується на положеннях рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року», введеного в дію Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021, а також відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС

України від 11 червня 2020 року № 454). Дисертація виконана відповідно до Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 12 листопада 2020 року (протокол № 22), внесено до переліку тем дисертаційних досліджень з юридичних наук, розглянутих і схвалених координаційними бюро відділень Національної академії правових наук України (реєстр. № 715, 2020 рік).

З наведеного можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Семенюк Оксани Анатоліївни на тему « Використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» має комплексний характер, важливе теоретичне та прикладне значення для вдосконалення методики виявлення та розслідування вказаної категорії злочинів, а тому має високий рівень актуальності.

**Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.** Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані авторкою, у своїй більшості є обґрунтованими та переконливими. При їх обґрунтуванні використане широке коло наукових джерел, а також результати вивчення значного та різноманітного масиву емпіричного матеріалу.

Високим є теоретичний рівень викладу матеріалу, авторка вдало застосовує різноманітні методи наукового пізнання, ґрунтовно аналізує законодавчі акти, слідчу і судову практику, коректно веде полеміку з іншими вченими, аргументовано викладаючи власну позицію, що дало змогу сформулювати теоретичні висновки та практичні рекомендації, які матимуть вагомий внесок у доктрини кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи, характеризуючись достатнім ступенем наукової новизни. Переважна більшість висновків та пропозицій дисертантки заслуговують на схвалення та підтримку.

Достовірність отриманих у дослідженні результатів підтверджується в тому числі ґрунтовою емпіричною базою, що включає результати вивчення та узагальнення 142 кримінальних проваджень за ст. 191 КК України за період 2016–2023 років; зведені дані анкетування 216 слідчих, 130 судових експертів з Вінницької, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Львівської, Одеської, Рівненської, Тернопільської, Чернівецької областей та м. Києва; слідча й експертна практика (зокрема досвід роботи автора в слідчих підрозділах Національної поліції України); статистичні й аналітичні матеріали Експертної служби МВС України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2018–2024 роки. Крім того, проведене дослідження ґрунтується на опрацюванні значної кількості законодавчих та наукових джерел (243 найменування на 28 сторінках).

В цілому дисертаційне дослідження Семенюк О.А. відрізняється аргументованістю, новизною та достатньою обґрунтованістю пропонованих висновків, що підтверджено належними емпіричними даними.

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, у якому розроблено наукові засади й удосконалено криміналістичні рекомендації щодо використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Сформульовано й обґрунтовано низку нових положень і висновків, зокрема:

*вперше:*

- узагальнено напрями участі залучених спеціалістів під час огляду документів під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, види їх допомоги: а) систематизація документів, що підлягають вивченню; б) виявлення документів з інформацією про посадові порушення з ознаками підробки; в) попередній аналіз та дослідження документів; г) підготовка до

вилучення; д) безпосереднє вилучення та пакування; е) консультаційно-довідкова діяльність щодо подальшого дослідження вилучених документів і використання висновків експертиз у кримінальному провадженні;

- запропоновано класифікацію документів, які надсилають на економічні, товарознавчі й інженерно-технічні експертизи під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: а) документи, що посвідчують право власності на майно; б) документи, у яких визначено кількісно-якісні характеристики, стан, товарні операції з майном, товаром, які можуть його супроводжувати; в) документи, що відображають фінансово-господарські операції підприємства, установи, організації; г) документи щодо виконаних робіт на об'єктах будівництва, роботи з реконструкції тощо; д) документи щодо характеристик майна, товару, устаткування, речей, інших предметів, які отримані слідчим під час процесуальної діяльності зі збирання доказів; е) матеріали кримінального провадження, які надсилають на відповідну судову експертизу;

- доведено перевагу комбінованого використання спеціальних знань у виді призначення комплексних судових експертиз під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, а саме: будівельно-технічних і дорожньо-технічних, оціночно-будівельних і товарознавчих, судово-економічних і товарознавчих;

*удосконалено:*

- класифікацію видів спеціальних знань, які застосовують у кримінальних провадженнях, розпочатих за ст. 191 КК України, що відповідають видам судових експертиз у цих провадженнях у галузях економіки, у яких вчинено кримінальне правопорушення;

- обґрунтування щодо віднесення ревізорів й аудиторів до кримінальної процесуальної категорії спеціалістів, чиї спеціальні економічні, товарознавчі знання, спеціальні знання у сфері фінансової та бюджетної звітності, знання та навички в галузі криміналістичного документознавства використовують

під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем;

- класифікацію огляду, що проводять під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, з визначенням видів діяльності залучених спеціалістів під час огляду документів, комп'ютерних даних; огляду приміщень і місцевості; огляду місця події; огляду речей, а також визначення процесуальних особливостей проведення огляду в приміщеннях юридичних осіб під час розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України;

- систематизацію видів судових інженерно-технічних експертиз, які проводять під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: дорожньо-технічні (пов'язані з визначенням відповідності техніко-експлуатаційних, геометричних і технічних показників автомобільних доріг нормативно-технічним вимогам); дослідження в галузі будівництва (будівельно-технічна, оціночно-будівельна); експертизи, що стосуються земельних відносин (земельно-технічна, оціночно-земельна, експертиза з питань землеустрою); інженерно-екологічна; комп'ютерно-технічні експертизи;

*дістало подальший розвиток:*

- узагальнення напрямів здійснених в Україні досліджень питань використання спеціальних знань у кримінальному провадженні про привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем з виокремленням наукових робіт загальної тематики про розслідування службових розкрадань, у яких висвітлено окремі питання участі спеціаліста та призначення експертиз; тих, у яких висвітлювали аспекти використання спеціальних знань під час розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України, у різних галузях фінансово-господарської діяльності;

- підходи до класифікації форм використання спеціальних знань у кримінальному процесі шляхом узагальнення конкретних форм і видів використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, а саме розкриття процесуальної, організаційної і змішаної форм;

- класифікація видів обшуку, які проводять у кримінальному провадженні за ст. 191 КК України, шляхом визначення такого виду, як одночасний обшук за місцем служби, у житлі або іншому володінні службової особи (у межах тактичної операції із затримання посадової особи – розкрадача) з виокремленням допомоги спеціалістів: програмістів (комп'ютерників) (щодо використання ними спеціального технічного й програмного забезпечення), економістів, бухгалтерів (щодо використання їх консультативної допомоги, а також для вилучення необхідних бухгалтерських документів), технологів, інженерів, лісників (для здійснення організаційно-технічних заходів і надання консультативної допомоги відповідно до виду вчиненого службового розкрадання);

- криміналістичні рекомендації щодо можливостей судово-економічних, товарознавчих, інженерно-технічних експертиз у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України шляхом визначення завдань експертиз, переліків типових питань, які вони вирішують, особливостей підготовки об'єктів дослідження та відібрання порівняльних зразків, що сприятиме вдосконаленню розслідування службових розкрадань.

**Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях.** Теоретичні результати та висновки проведеного дослідження відображено у 8 наукових публікаціях, серед яких 4 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, і 4 тези доповідей у збірниках науково-практичних конференцій. Окремі положення дисертаційної роботи впроваджені у практичну діяльність слідчих та експертних підрозділів, а також в освітній процес.

Достатньо обґрунтованою, логічною та послідовною є визначена авторкою структура дисертації, яка зумовлена предметом, метою та завданнями дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що мають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (243 найменування на 28 сторінках) і 9 додатків на 27 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 253 сторінок, з яких обсяг основного тексту – 186 сторінок.

У *вступі* дисертанкою чітко та логічно обґрунтовано вибір теми дослідження, окреслено сучасний стан та проблеми, виділено невирішені проблемні питання, охарактеризовано необхідність розв'язання суперечностей, які зумовлюють актуальність дослідження. Авторка висвітлила мету, об'єкт, предмет дослідження, сформувала основні завдання, визначила методологічні та теоретичні основи, охарактеризувала методи дослідження, розкрила наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, навела відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження, а також вказала структуру та обсяг дисертації.

**Розділ 1 «Теоретико-правові основи використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрати майна або зловживання ним шляхом зловживання службовим становищем»** авторкою узагальнено, що наукові дослідження питань використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем вирізняються етапністю в історії судової експертології. Зокрема, за період незалежності України дослідження питань використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем здійснювали здебільшого в наукових роботах, що мають обмежений доступ з грифами секретності. В інших дисертаційних дослідженнях висвітлено питання використання спеціальних знань під час розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України: 1) у загальних питаннях методики розслідування

розкрадань й окремо – розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; 2) під час розслідування розкрадань у таких сферах господарювання та видах фінансово-економічної діяльності, як паливно-енергетичний комплекс, вугільна промисловість, лісове господарство, у сфері житлово-комунального господарства, банківській системі.

Також дисертанткою визначено, що у кримінальному провадженні формами використання спеціальних знань є процесуальна, непроцесуальна (організаційна) і змішана, які виділено із урахуванням регламентації в кримінальному процесуальному законодавстві, доказового значення результатів використання спеціальних знань та суб'єкти їх використання.

Авторкою узагальнено види використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у процесуальній формі, зокрема: а) залучення експерта для проведення експертизи, а також участь спеціаліста в слідчих (розшукових) діях; б) надання спеціалістом офіційних консультацій, пояснень, довідок, а також письмових роз'яснень; в) допит у суді експерта, допит обізнаного свідка в суді; у непроцесуальній (організаційній) формі: а) усні поради та консультації; б) взаємообмін інформацією щодо з'ясування окремих обставин кримінального правопорушення; в) діяльність із перевірки державних реєстрів, інформаційно-пошукових систем правоохоронних органів, криміналістичних обліків; у змішаній формі використання спеціальних знань: а) витребування та отримання висновків ревізій, актів перевірок; б) відомчі розслідування; в) відомчі товарознавчі експертні дослідження; г) обстеження (огляд) великогабаритних об'єктів експертизи у фактичному місці їх розміщення.

**Розділ 2 «Участь спеціаліста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій у процесі розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»** присвячено детальному аналізу організаційно-тактичних заходів участі

спеціаліста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій у процесі розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Так, здобувачка вказує, що проведення ревізії є окремим видом змішаної форми використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, зокрема в кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. При цьому до проведення ревізії під час розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України, крім ревізора, рекомендовано залучати інших спеціалістів з метою здійснення контрольних обмірів будівельних, монтажних, ремонтних та інших робіт, контрольних запусків сировини й матеріалів у виробництво, контрольних аналізів сировини, матеріалів і готової продукції тощо.

Щодо проведення огляду в кримінальному провадженні за ст. 191 КК України авторкою запропоновано наступні його види: огляд документів, зокрема комп'ютерних даних; огляд приміщень і місцевості; огляд місця події; огляд речей, а також визначено особливості участі відповідних спеціалістів у них. Відзначено, що специфіка огляду під час розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України, полягає в тому, що він не є першочерговою невідкладною слідчою дією. На початку досудового розслідування такий його вид, як огляд місця події, може бути проведено у випадках, коли заявник звернувся із заявою про вчинення привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем до органу поліції; коли на підприємстві, установі чи організації нове керівництво виявило розкрадення, вчинені попередніми посадовцями; про злочинну подію стало відомо з медіа.

Крім того, узагальнено напрями участі залучених спеціалістів під час огляду документів у межах розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: а) систематизація документів, що підлягають вивченню; б) виявлення документів з інформацією про посадові порушення, ознаками підробки; в)

попередній аналіз і дослідження документів; г) підготовка до вилучення (фото-, відеофіксація, надання експертних пакетів, коробок для транспортування тощо); д) безпосереднє вилучення та пакування; е) консультаційно-довідкова діяльність щодо подальшого дослідження вилучених документів і використання висновків експертиз у кримінальному провадженні.

Дисертанткою систематизовано найпоширеніші види обшуку під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, зокрема: обшук виробничих приміщень підприємств, установ, організацій (склади, цехи); обшук житла чи іншого володіння особи; обшук особи (ч. 3 ст. 208 КПК України); обшук місцевості (місця приховання незаконно привласненого майна. Також запропоновано виділяти окремий вид обшуку – одночасним обшуком за місцем служби, у житлі або іншому володінні службової особи, як складову тактичної операції із затримання посадової особи – розкрадача.

Крім цього висвітлено особливості участі в обшуку комп'ютерників (щодо використання ними спеціального технічного та програмного забезпечення), економістів, бухгалтерів (щодо використання їхньої консультаційної допомоги, а також для вилучення необхідних бухгалтерських документів), технологів, інженерів, лісників (для здійснення організаційно-технічних заходів і надання консультаційної допомоги відповідно до виду вчиненого службового розкрадання) й інших спеціалістів.

**У Розділі 3 «Проведення окремих видів експертиз під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»** здобувачка, на основі аналізу власної практики, аналізу результатів анкетування та теоретичних напрацювань систематизувала особливості призначення судових експертиз під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, до яких віднесено: комплексний характер проведення судових експертиз у досліджуваних

категорії кримінальних проваджень (зокрема, щодо розкрадань під час будівництва різних об'єктів – будівельно-технічних і дорожньо-технічних, оціночно-будівельних і товарознавчих, судово-економічних і товарознавчих тощо); процесуальні питання щодо підготовчого етапу проведення експертиз (використання документів спеціалістів – висновків ревізій, актів перевірок; тимчасові доступи до вилучення документів про товар, зокрема за безпосередньої відсутності товару; огляд об'єкта будівництва в межах надання даних для проведення експертизи тощо).

Акцентовано увагу, що обов'язковими видами судових експертиз, які призначають під час розслідування будь-якого кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України, незалежно від предмета злочинного посягання, способу й механізму злочинної діяльності, є судово-економічна і товарознавча експертизи. На судово-економічну експертизу надсилають документи проведених перевірок фінансово-господарської діяльності підприємства, установи, організації (висновки ревізій, акти перевірок), за результатами проведення якої в систему доказування вводять таке джерело доказів, як висновок експерта. Товарознавча експертиза в кримінальному провадженні, розпочатому за ст. 191 КК України, має обов'язковий характер через імперативну норму, передбачену п. 6 ч. 2 ст. 242 КПК України, а саме визначення розміру матеріальних збитків і розміру шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяного кримінальним правопорушенням.

У зв'язку з тим, що найпоширенішим об'єктом судових експертиз у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України є документ як носій інформації про порушення посадовою особою службових повноважень щодо розпорядження підконтрольним майном, дисертанткою уперше запропоновано комплексну класифікацію документів, які надсилають на економічні, товарознавчі й інженерно-технічні експертизи під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: 1) документи, що посвідчують право

власності на майно; 2) документи, у яких визначено кількісно-якісні характеристики, стан, товарні операції з майном, товаром, які його можуть супроводжувати; 3) документи, що відображають фінансово-господарські операції підприємства, установи, організації; 4) документи щодо виконаних робіт на об'єктах будівництва, роботи з реконструкції тощо; 5) документи щодо характеристик майна, товару, устаткування, речей, інших предметів, які отримані слідчим під час процесуальної діяльності зі збирання доказів; 6) матеріали кримінального провадження, які надсилають на відповідну судову експертизу.

Окремо авторкою виокремлено криміналістичні рекомендації щодо можливостей судових експертиз у кримінальних провадженнях, розпочатих за ст. 191 КК України: 1) судово-економічних: бухгалтерського й податкового обліку, фінансово-господарської діяльності та фінансово-кредитних операцій – для з'ясування фінансово-господарського механізму вчинення привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; 2) судово-товарознавчих: товарознавча експертиза промислових товарів, товарознавча експертиза харчових товарів – для з'ясування ідентифікаційних і діагностичних завдань щодо фактичних даних про товари як предмети злочинних посягань під час вчинення привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; визначення переліку типових питань, що вирішує експертиза.

Також дисертанткою систематизовані види судових інженерно-технічних експертиз, які проводять під час розслідування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: дорожньо-технічні; дослідження в галузі будівництва; експертизи, що стосуються земельних відносин; інженерно-екологічна; комп'ютерно-технічні експертизи, а також окреслено переліки типових питань, які вирішують ці експертизи в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

У **висновках** дисертації сформульовано наукові положення та одержано результати, що в сукупності спрямовані на вирішення важливого наукового завдання з розроблення теоретичних положень і науково обґрунтованих рекомендацій щодо використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Загалом, дисертаційна робота Семенюк О.А. справляє позитивне враження, оскільки авторка сформувала переважно цілісне й обґрунтоване уявлення про сучасний стан і перспективи розвитку методики використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

**Дискусійні положення та зауваження до дисертації.** Не деталізуючи численні здобутки та позитивні аспекти виконаної дисертаційної роботи, загалом позитивно оцінюючи дисертаційну працю, зосередимо увагу на **окремих суперечностях та дискусійних положеннях**, які, на наш погляд, потребують або додаткової аргументації, або роз'яснень під час публічного захисту дисертації, зокрема:

1. Наводячи основні види (підвиди) експерти, які варто застосовувати у провадженнях за ст. 191 КК України (с. 65 дисертації), серед інших дисертантка наводить військову експертизу, передбачену підпунктом 1.2.9 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Главою 9 Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень. Враховуючи діючий в Україні режим воєнного стану, вважаємо, що авторці варто було надалі детальніше зупинитися на характеристиці тих обставин та питань, для встановлення та вирішення яких призначається вказаний вид експертизи у кримінальних провадженнях щодо привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем

2. Підрозділ 2.1 дисертаційного дослідження присвячено розкриттю залучення спеціаліста до ревізій та інших перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Проте, зауважимо, що враховуючи положення ст. 93 КПК України на сьогодні слідчий, прокурор фактично позбавлені законних підстав для призначення ревізії при здійсненні досудового розслідування. Також варто взяти до уваги позицію Верховного Суду, який у постанові від 23 червня 2021 р. у справі № 234/8803/18, відзначає, що використання виразу «витребування та отримання» у ч. 2 ст. 93 КПК України передбачає повноваження використовувати як докази висновки ревізій і актів перевірок (як і будь-які інші документи), що існують незалежно від кримінального розслідування. Процесуальний закон чітко відрізняє документи, створені в межах кримінального провадження, від документів, походження яких не залежить від кримінального провадження, і підпорядковує ці два типи документів різному правовому режиму. Отже, кримінальний процесуальний закон не встановлює отримання доказів шляхом надання дозволу на проведення позапланової перевірки ані слідчими суддями, ані прокурорами, слідчими; результати таких перевірок, призначених у межах розслідування кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді, є недопустимими доказами і відповідно до ч. 2 ст. 86 КПК не повинні бути використані під час ухвалення судових рішень у межах кримінального провадження. Поряд із цим важко не погодитися, що через особливості розслідування деяких кримінальних правопорушень, зокрема і передбачених ст. 191 КК України, часто постає необхідність провести ревізію, матеріали якої надалі використовуються під час проведення судово-економічної та інших експертиз. Враховуючи наведене, вважаємо, що дисертантці варто окреслити власне бачення вирішення існуючих проблем ініціювання під час досудового провадження ревізій та перевірок та подальшого використання їх

результатів у доказуванні при розслідуванні злочинів, передбачених ст. 191 КК України.

3. У підрозділах 2.2 та 2.3 дисертаційного дослідження авторка, на основі проведених емпіричних досліджень та власного професійного досвіду, відзначає, що як під час проведення огляду (с. 96 дисертації), так і під час проведення обшуку (с. 144 дисертації) типовими є цифрові сліди (електронні докази), які закономірно надалі стають об'єктами судово-експертних досліджень. Враховуючи значну питому вагу електронних доказів серед інших при досудовому розслідуванні за ст. 191 КК України, вважаємо, що надалі при розкритті положень Розділу 3 дисертантці варто було окремо акцентувати увагу на особливостях проведення судових експертиз щодо саме цифрових слідів під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Перелічені вище зауваження в цілому не впливають на високу позитивну оцінку роботи, оскільки спрямовані на уточнення чи доповнення окремих положень дисертації, а у низці випадків носять спірний чи дискусійний характер.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що тема дисертації актуальна, сформульовані авторкою висновки й рекомендації є достатньо аргументованими, вирізняються науковою новизною і мають як теоретичне, так і практичне значення.

Таким чином, рецензована дисертація є кваліфікованою науковою працею, що містить результати здійснених автором досліджень. Отримані Семенюк О.А. нові науково обґрунтовані результати в сукупності розв'язують поставлене наукове завдання, що має істотне значення як для доктрин кримінальної процесуальної діяльності, криміналістики та судової експертизи, так і для практичної діяльності.

**Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.**  
Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності (081 – «Право»), робота пройшла належну апробацію. Дисертація є

кваліфікованою, завершеною працею, у якій не виявлено порушень академічної доброчесності. Дослідження підготовлено зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим МОН України вимогам.

Отже, дисертація на тему «Використання спеціальних знань під час розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її авторка – Семенюк Оксана Анатоліївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Офіційний опонент:**  
завідувачка навчальної лабораторії  
«Юридична клініка»  
Державного податкового університету,  
кандидат юридичних наук, доцент



**Любов ОМЕЛЬЧУК**

Державний податковий університет	засвідчую:
Підпис: <i>Любов</i>	
<i>Любов</i>	Учений секретар
«29» 04	2024 р.